

POSTANOWIENIE

10 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Ewa Stefańska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 10 grudnia 2024 r. w Warszawie
zażalenia T. M.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Świdnicy
z 30 lipca 2024 r., II Ca 1005/23,
w sprawie z wniosku A. L.
z udziałem K. T. i T. M.
o zmianę przebiegu drogi koniecznej,

**uchyla zaskarżone postanowienie, pozostawiając
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w
orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 24 lipca 2023 r. Sąd Rejonowy w Kłodzku po rozpoznaniu sprawy z wniosku A. L. przy udziale K. T. i T. M., oddalił wniosek o zmianę służebności drogi koniecznej.

Postanowieniem z 30 lipca 2024 r. Sąd Okręgowy w Świdnicy uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Kłodzku do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd pierwszej instancji naruszył art. 291 k.c., zgodnie z którym, jeżeli po ustanowieniu służebności gruntowej powstanie ważna

potrzeba gospodarcza, właściciel nieruchomości obciążonej może żądać za wynagrodzeniem zmiany treści lub sposobu wykonywania służebności, chyba że żądana zmiana przyniosłaby niewspółmierny uszczerbek nieruchomości władnącej. W przeciwieństwie do Sądu Rejonowego, Sąd odwoławczy uznał, że w sprawie zachodzi ważna potrzeba gospodarcza uzasadniająca zmianę sposobu wykonywania służebności przesylu, co miało skutkować nierozpoznanie sprawy co do istoty w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c.

Sąd Okręgowy wskazał, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy powinien przeprowadzić wnioskowane przez wnioskodawczynię i uczestników postępowania dowody zmierzające do ustalenia, czy żądana przez wnioskodawczynię zmiana przebiegu służebności drogi koniecznej może przynieść niewspółmierny uszczerbek nieruchomości władnącej, a także czy zmiana ta jest możliwa do przeprowadzenia pod względem geodezyjno-kartograficznym zgodnie z wnioskiem wnioskodawczynie, oraz ustalić zasadną wysokość wynagrodzenia za zmianę przebiegu służebności drogi koniecznej.

Uczestniczka T. M. wniosła zażalenie, w którym zaskarżyła postanowienie Sądu Okręgowego w całości i domagała się jego uchylenia. Zaskarżonemu postanowieniu zarzuciła naruszenie art. 386 § 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez przyjęcie, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, uznając, że żądanie wnioskodawczynie co do zmiany przebiegu służebności drogi koniecznej nie wynika z ważnej potrzeby gospodarczej, w sytuacji, gdy kwestia ta, nawet przy jej pozytywnym wyjaśnieniu na rzecz wnioskodawczynie, nie dawałaby możliwości wytyczenia drogi koniecznej w sposób przez nią wnioskowany.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie zasługuje na uwzględnienie.

Przy rozpoznawaniu zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji, Sąd Najwyższy bada jedynie to, czy sąd ten prawidłowo zastosował art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne służy bowiem przeprowadzeniu kontroli, czy orzeczenie zostało prawidłowo oparte na jednej z wymienionych przesłanek, tj. czy powołana przez sąd odwoławczy przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie.

Prawidłowość merytorycznego poglądu prawnego sądu drugiej instancji, odnoszącego się do materii będącej przedmiotem sporu w rozpoznawanej sprawie, pozostaje zasadniczo poza zakresem kontroli zażaleniowej, z wyjątkiem oceny, czy miała miejsce nieważność postępowania. Przedmiotem oceny Sądu Najwyższego jest zatem ewentualny błąd sądu odwoławczego przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej przez ten sąd podstawie orzeczenia kasatoryjnego (zob. postanowienia SN z: 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12; 5 czerwca 2014 r., IV CZ 27/14; 30 stycznia 2014 r., IV CZ 118/13; 9 stycznia 2014 r., V CZ 77/13; 19 grudnia 2013 r., II CZ 86/13; 22 listopada 2013 r., II CZ 79/13).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. postanowienia SN z: 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12; 26 listopada 2012 r., I CZ 147/12; 16 listopada 2012 r., III CZ 83/12; 6 lutego 2018 r., IV CZ 1/18; 26 stycznia 2011 r., IV CSK 299/10).

Wszelkie zatem inne wady rozstrzygnięcia, dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego (poza nieważnością postępowania i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości) nie uzasadniają uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. W szczególności odmienna ocena prawna, nawet jeśli łączy się z potrzebą poczynienia uzupełniających ustaleń, nie upoważnia do przypisania sądowi pierwszej instancji nierozpoznania istoty sprawy. Zasadą polskiego systemu prawnego jest orzekanie przez sąd drugiej instancji reformatoryjne, nie zaś kasatoryjne. Jeżeli ustalenia poczynione w sprawie są w ocenie sądu odwoławczego niewystarczające do oceny zasadności żądania powódki, to nie ma przeszkód, by ten sąd ustalenia te we własnym zakresie uzupełnił lub skorygował. Zadaniem sądu drugiej instancji w postępowaniu cywilnym nie jest bowiem samo rozważenie zarzutów podniesionych przez stronę w ramach zgłoszonego środka zaskarżenia, lecz ponowne merytoryczne rozpoznanie sprawy. Jeśli sąd ten

stwierdzi, że postępowanie dowodowe przeprowadzone przed sądem pierwszej instancji było dotknięte wadami, tak gdy chodzi o rodzaj dowodów przeprowadzonych przez ten sąd, jak i sposób ich oceny, ale także gdy stwierdzi, że prawidłowe zastosowanie prawa materialnego wymaga uzupełnienia ustaleń faktycznych, to ma obowiązek we własnym zakresie ustalenia te uzupełnić, a dowody ocenić ponownie (zob. postanowienie SN z 29 października 2024 r., III CZ 135/24).

Z tych względów, na podstawie art. 394¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 i art. 108 § 2 oraz art. 398²¹ k.p.c., orzeczono jak wyżej.

ł.n

[a.ł.]